

Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας: οι Θεσμικές και Οικονομικές προκλήσεις ενόψει της Νέας Στρατηγικής Ασφαλείας και των σχετικών απειλών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Π.Μ.Σ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΔΑΜΙΔΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑ

Υψίστης Σημασίας Προτεραιότητες για την ΕΕ

- ❖ Η διατήρηση της σταθερότητας και της ασφάλειας στο εσωτερικό της
- ❖ Η ευημερία και η ομαλή συνύπαρξη των Ευρωπαίων Πολιτών
- ❖ Η διασφάλιση του ειρηνικού κλίματος εντός των συνόρων της και μεταξύ των μελών της
- ❖ Η ανεμπόδιστη λειτουργία των Θεσμών της
- ❖ Η ομαλή και έγκαιρη αντιμετώπιση των κρίσεων που ανακύπτουν σε αυτήν

Γι' αυτόν τον λόγο...

Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική
Ασφαλείας

&

Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας

Θεσμικές Προκλήσεις (1)

Εμπλοκή πολλών και διαφορετικών Θεσμών, Οργανισμών, Φορέων, Γενικών Διευθύνσεων, Προσώπων κ.α.

Συνεχής εξέλιξη και δημιουργία νέων Θεσμών

Διαθεσμική Συνεργασία → Απαραίτητη σε πολλές περιπτώσεις

Αποτέλεσμα: Εγείρονται νέοι προβληματισμοί

Θεσμικές Προκλήσεις (2)

- **Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας**, ο τρόπος λειτουργίας και τα αίτια αδυναμίας της
- **Σχέσεις σύμπραξης της ΕΕ** με χώρες πέραν των Ευρωπαϊκών Συνόρων (λ.χ. περιπτώσεις ένταξης χωρών στην ΕΕ, οικονομικές ή πολιτικές συμβάσεις, διπλωματικές σχέσεις κ.α.)
- **Τα τρία «προπατορικά θεσμικά ή δομικά αμαρτήματα» της ΚΕΠΠΑ**
- **Ο «διττός» ρόλος του Ύπατου Εκπροσώπου** της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- **Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου** ως θεσμικό πρόβλημα των επιχειρήσεων της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ
- **Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας** και οι δράσεις της

Θεσμικές Προκλήσεις (3)

- Οι σχέσεις της ΚΠΑΑ με το ΝΑΤΟ
- Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης ως «φάρμακο» κατά του δευτέρου θεσμικού αμαρτήματος της ΚΕΠΠΑ
- Η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία και οι ενέργειές της για την ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ
- Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας και ο ρόλος του ως διαμεσολαβητής και φορέας διευκόλυνσης των υπουργείων άμυνας των κρατών-μελών
- Η ύπαρξη και η τήρηση της Ρήτρας Αμοιβαίας Άμυνας (συνδετικός κρίκος μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ)

Οικονομικές Προκλήσεις (1)

- Προϋπολογισμός της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ (με αρμόδιο όργανο για τη δημοσιονομική εξουσία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (από το 2017), για τον συντονισμό, τη συμπλήρωση και την ενίσχυση των εθνικών επενδύσεων στην άμυνα
- Προϋπολογισμός 2014-2020 για την ενότητα «*Global Europe*» της ΕΕ (απαριθμεί τα μέσα της χρηματοδότησης της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και στο επίκεντρό του τίθεται η έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη)
- Χρηματοδοτικά Εργαλεία Προϋπολογισμού κατά τα έτη 2014-2020 για την ενότητα «*Global Europe*» της ΕΕ (για τη χρηματοδότηση τόσο των Εξωτερικών Σχέσεων της ΕΕ όσο και της ΚΠΑΑ)

Οικονομικές Προκλήσεις (2)

- Μηχανισμός «Αθηνά» (από το 2004) για τη χρηματοδότηση στρατιωτικών και αμυντικών δαπανών της ΕΕ στα πλαίσια της ΚΠΑΑ , χωρίς να αποτελεί τμήμα του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ
- Εξωτερική Δράση της ΕΕ κατά τα έτη 2021-2027 & Οικονομική Διαχείριση: το Ε.Τ.Α. με την προβλεπόμενη χρηματοδότησή του, κατατάσσει την ΕΕ ανάμεσα στους 4 κορυφαίους επενδυτές έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας

&

InvestEU

(χρηματοδοτικά μέσα για πρώτη φορά στον αμυντικό τομέα)

Παγκόσμια Στρατηγική Ασφαλείας της ΕΕ (1)

1^η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας: Δεκέμβρης 2003

2^η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας (με τίτλο: Παγκόσμια Στρατηγική για την Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης): Ιούνιος 2016

Δίνεται έμφαση:

→ Στη συλλογική δράση των κρατών-μελών της ΕΕ

→ Στην εκμετάλλευση των διαφορετικών δυνατοτήτων τους

→ Στη διατήρηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ασφάλειας εντός αλλά και εκτός των συνόρων της

Παγκόσμια Στρατηγική Ασφαλείας της ΕΕ (2)

Προτεραιότητες: 1. ασφάλεια, 2. κρατική & κοινωνική ανθεκτικότητα στο ανατολικό και στο νότιο τμήμα της Ένωσης, 3. συντονισμένη προσέγγιση κατά των συγκρούσεων, 4. περιφερειακή συνεργασία, 5. παγκόσμια διακυβέρνηση τον 21^ο αιώνα

Χρήση όλων των μέσων από μεριάς της ΕΕ

Σύμπλευση με το NATO

Επένδυση στη Δημόσια Διπλωματία

Συνεργασία και ενίσχυση τρίτων χωρών (υπό ένταξη, γειτονικές χώρες κ.α.)

Διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος

Διαχείριση κρίσεων & συγκρούσεων (ιδιαίτερα όταν συμπεριλαμβάνονται εύθραυστα κράτη)

ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΕ

Αλληλοεπηρεάζονται

Αλληλοϋποστηρίζονται

Εξελίσσονται

Επανεμφανίζονται

Ενισχύονται

Εξαπλώνονται

Σύγχρονοι κίνδυνοι

- ❖ Τρομοκρατία και Οργανωμένο Έγκλημα (Terrorism Organised and Crime)
- ❖ Κλιματική Αλλαγή (Climate Change)
- ❖ Υβριδικές Απειλές (Hybrid Threats)
- ❖ Οικονομική Μεταβλητότητα (Economic Volatility)
- ❖ Έλλειψη Ενεργειακής Ασφάλειας (Energy Insecurity)
- ❖ Απειλές στον Κυβερνοχώρο (Cyber Threats)
- ❖ Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ, Μεταναστευτικό Ζήτημα και Παραβίαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (External Border Management, Migration and Violation of Human Rights)
- ❖ Πολλαπλασιασμός των Όπλων Μαζικής Καταστροφής (Proliferation of Weapons of Mass Destruction)
- ❖ Υγειονομικοί Κίνδυνοι (Health Risks)
- ❖ Έλλειψη Ασφάλειας στη Θάλασσα και στους Ωκεανούς (Maritime and Oceans Insecurity)

Συμπερασματικά...

- Οι έννοιες Άμυνα & Ασφάλεια δεν αφορούν μόνο την προστασία από τον εξωτερικό κίνδυνο
- Χρειάζονται συλλογικές και οργανωμένες δράσεις αλλά και αλληλοϋποστήριξη
- Χρειάζεται χρόνος: οι εμπλεκόμενοι παράγοντες αλλά και κίνδυνοι είναι πολλοί και πολλαπλασιάζονται διαρκώς
- Χρειάζεται: σωστή και συνεχής ενημέρωση και εξέλιξη της ΚΕΠΠΑ & της ΚΠΑΑ

Όλα αυτά με σκοπό:

Να αντιμετωπίζεται η ΕΕ ως μια ενιαία πολιτική οντότητα ικανή να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Βιβλιογραφία (1)

Ανδρέου, Γ., *Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ενότητα 9η: Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και η Κοινή Πολιτική Ασφαλείας και Άμυνας (ΚΠΑΑ)*, 20/3/2019, <https://opencourses.auth.gr/modules/document/file.php/OCRS394/%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%B5%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%2009%20%CE%9A%CE%95%CE%A0%CE%A0%CE%91%20%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%91.pdf>

Aggarwal, V.K. & Fogarty, E.A., *The Limits of Interregionalism: The EU and North America*, European Integration, Vol. 27, No. 3, University of California, 09/2015, Berkeley, file:///C:/Users/USER/Downloads/The%20limits%20of%20interregionalism-%20EU%20and%20North%20America._0.pdf

Barysch, K., *Is migration a threat or an opportunity for Europe?*, World Economic Forum, 02/2016, <https://www.weforum.org/agenda/2016/02/is-migration-a-threat-or-an-opportunity-for-Europe/>

Bellou, F., *Fotini Bellou on International Relations, gender, and the new challenges of Greek Public Diplomacy*, interview by Gkintidis, D., 09/06/2020, <https://greeknewsagenda.gr/index.php/interviews/rethinking-greece/7228-fotini-bellou-on-international-relations-gender-and-the-new-challenges-of-public-diplomacy>

Bellou, F., *The Strategic Context of the European Security and Defence Policy* (forthcoming)

Brugnarò, L., *Αυτά είναι τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής*, δήλωση στο twitter του, δημάρχου της Βενετίας, κατά την περίοδο της μεγάλης πλημμύρας της Βενετίας το 2019, <https://twitter.com/LuigiBrugnarò/status/1194371080170983424>

Chang, S.,S., Stuckler, D., Yip, P., Gunnell, D., *Impact of 2008 global economic crisis on suicide: time trend study in 54 countries*, Research, 09/2013, <https://www.bmj.com/content/347/bmj.f5239>

Council of the European Union, *European Union, Athena Operating Manual*, Belgium, 2017, https://www.consilium.europa.eu/media/21516/web_athena-manual.pdf

Danish Ministry of Defence, *EU - The Danish Defence Opt-Out*, <https://www.fmn.dk/eng/allabout/Pages/TheDanishDefenceOpt-Out.aspx>

De Munter, A., European Parliament, *The Western Balkans*, 12/2019, https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_5.5.2.pdf

Denning D., E., *Is Quantum Computing a Cybersecurity Threat?*, American Scientist, <https://www.americanscientist.org/article/is-quantum-computing-a-cybersecurity-threat>

Βιβλιογραφία (2)

Dokos, T., *Ring the Alarm? Assessing the Threats to Europe's Energy Security*, Green European Journal, April 2017, <https://www.greeneuropeanjournal.eu/ring-the-alarm-assessing-the-threats-to-europes-energy-security/>

Drancourt, M., Professor, Editor-in-Chief, *New microbes and new infections*, Unit: Highly infectious diseases in the Mediterranean Sea area: Inventory of isolation capabilities and recommendations for appropriate isolation, Fusco, F., M., Brouqui, P., Ippolito, G., & the EuroNHID Working Group, (published online) 2018, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6205579/>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 236/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό κοινών κανόνων και διαδικασιών για την εφαρμογή των μηχανισμών χρηματοδότησης της εξωτερικής δράσης της Ένωσης*, 11/03/2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0236&from=PT>

Ευρωπαϊκή Ένωση (Επίσημη Ιστοσελίδα), *Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας*, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και το Ελεγκτικό Συνέδριο: Ετήσια έκθεση του 2016 για τη διαχείριση και τις επιδόσεις του προϋπολογισμού της ΕΕ, Στρασβούργο, 13/06/2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0351&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας παράγει νέα πανευρωπαϊκά ερευνητικά έργα*, Δελτίο Τύπου, 16/02/2018, Βρυξέλλες, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_763

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την στρατηγική της ΕΕ για την Ένωση Ασφάλειας*, Βρυξέλλες, 24/07/2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605&from=EN>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Στρατηγική της ΕΕ για την Ένωση Ασφάλειας: συνδέοντας τις κουκίδες σε ένα νέο οικοσύστημα ασφάλειας*, Βρυξέλλες, 24/07/2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_1379

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Εξωτερική Πολιτική: στόχοι, μέσα και επιτεύγματα*, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/158/foreign-policy-aims-instruments-and-achievements>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) για πιο αποτελεσματική Ευρωπαϊκή άμυνα*, 11/12/2017, <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20171208ST089939/monimi-diarthromeni-sunergasia-pesco-gia-pio-apotelesmatiki-europaiki-amuna>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο-Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Διεύρυνση της ΕΕ, Κριτήρια προσχώρησης*, <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/>

Βιβλιογραφία (3)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο-Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης – Αλβανία και Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας*, 25/03/2020, <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2020/03/25/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>

Edwards, G., *The EU's Foreign Policy and the Search for Effect, in International Relations*, Vol. 27, No. 3, 09/2013

Eneström, A.K., *Challenges to EU Foreign and Security Policy, The Swedish Institute of International Affairs - Utrikespolitiska institutet (UI)*, 2015, σύνδεσμος youtube: https://www.youtube.com/watch?v=Fk7I_050a-Q&t=566s

ENISA, *Towards secure convergence of Cloud and IoT*, TLP Green, September 2018, <file:///C:/Users/USER/Downloads/2018-09-17%20Towards%20secure%20convergence%20of%20Cloud%20and%20IoT%20-%20Final.pdf>

EU, *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*, 2016

EUR-Lex, *Ρήτρα Αμοιβαίας Άμυνας*, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/mutual_defence.html?locale=el

EUR-Lex, *Υπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aai0009>

EUR-Lex, *Χώρες ΑΚΕ – συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης και καθεστώτα εξαγωγής*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314921&from=EL>

EUR-Lex, *Annual Progress Report on the implementation of the European Union Strategy against the proliferation of weapons of mass destruction (2018)*, Nuclear Issues, 5., 07/2019, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?uri=CELEX:52019XG0614\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?uri=CELEX:52019XG0614(01)&from=EN)

EUR-Lex, *European External Action Service (EEAS)*, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/eu_external_action_service.html

EUR-Lex, *High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html

Βιβλιογραφία (4)

EUR-Lex, *Weapons of mass destruction: combating proliferation*, ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2017/809 για υποστήριξη της εφαρμογής της απόφασης 1540 (2004) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για τη μη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής και των φορέων τους, τελευταία ενημέρωση 02/03/2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?uri=LEGISSUM:I33234&from=EN>

European Commission, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, *Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Review of the European Neighborhood Policy*, 18/11/2015, Brussels, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/neighbourhood/pdf/key-documents/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf

European Commission, *Adaptation to Climate Change: How will we be affected?*, Energy, Climate change, Environment, Climate Action, EU Action Adaptation to climate change, https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/how_en

European Commission, *European Defence Fund (Introduction)*, https://ec.europa.eu/growth/sectors/defence/european-defence-fund_en

European Commission, *European Defence Fund: The European defence fund under the 2021-2027 multiannual financial framework*, https://ec.europa.eu/growth/sectors/defence/european-defence-fund_en

European Commission, *Financial instruments in support of a resilient and autonomous European defence sector*, EGTF paper 3, <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeetingDoc&docid=18690>

European Commission, *Maritime security strategy: What is it?*, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime-security_en

European Commission, *Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats in Energy Research*, Belgium, Opportunities and Threats for Europe, 2005

European Commission, *EU budget: Stepping up the EU's role as a security and defence provider: The European Defence Fund*, 13/06/2018, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4121

European Commission, *European Defence Fund on track with €525 million for Eurodrone and other joint research and industrial projects*, European Defence Fund, 19/03/2019, Brussels, https://ec.europa.eu/commission/news/european-defence-fund-2019-mar-19_en

Βιβλιογραφία (5)

European Commission, *More secure seas and oceans for Europe and around the world: European ministers have adopted a revised action plan on maritime security. With the new plan, Europe strengthens its commitment to security at sea – both at home and around the world*, 26/06/2018, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/more-secure-seas-and-oceans-europe-and-around-world_en

European Commission, *Blockchain Now and Tomorrow: Assessing Multidimensional Impacts of Distributed Ledger Technologies*, Joint Research Center, 07/2019, file:///C:/Users/USER/Downloads/blockchain_online.pdf

European Commission, *EU Security Union Strategy: connecting the dots in a new security ecosystem*, 24/07/2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1379

European Council, Council of the European Union, *Athena - financing security and defence military operations*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/athena/>

European Council, Council of the European Union, *Climate change: what the EU is doing*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/climate-change/>

European Council, *Countering hybrid threats: Council calls for enhanced common action*, 12/2019, <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2019/12/10/countering-hybrid-threats-council-calls-for-enhanced-common-action/>

European Defence Agency, *ACAMSII*, <http://www.acamsii.eu/>

European Defence Agency, *Experts*, <https://www.eda.europa.eu/experts>

European Defence Agency, *Generic Open Soldier System Reference Architecture (GOSSRA)*, https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/projects/padr-gossra-projectweb_v2.pdf

European External Action Service (EEAS), *Middle East Peace process*, 15/06/2016, https://eeas.europa.eu/regions/middle-east-north-africa-mena/337/middle-east-peace-process_en

European External Action Service (EEAS), *Shaping of a Common Security and Defence Policy: The idea of a common defence policy for Europe dates back to 1948 when the UK, France, and the Benelux signed the Treaty of Brussels*, 08/07/2016, https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5388/shaping-common-security-and-defence-policy_en

European External Action Service (EEAS), *The Common Security and Defence Policy (CSDP)*, 03/05/2018, https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en

Βιβλιογραφία (6)

European External Action Service (EEAS), *EU Global Strategy report - Year 2: a year of action to address "predictable unpredictability"*, 25/06/2018

European External Action Service (EEAS), *Implementing the Global Strategy: EU delivers on security and defence*, 27/06/2018

European Parliament, *Foreign policy: aims, instruments and achievements, Parliament's foreign policy powers and instruments*, Fact Sheets on the European Union, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/158/au%C3%9Fenpolitik-ziele-mechanismen-und-ergebnisse>

European Parliament, *The European Union and its trade partners*, Fact Sheets on the European Union, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/160/the-european-union-and-its-trade-partners>

European Parliament, *Trade regimes applicable to developing countries*, Fact Sheets on the European Union, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/162/trade-regimes-applicable-to-developing-countries>

European Parliament, *Mutual defence clause: what the requirement to help out the other member states means*, News, 20/01/2016, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/security/20160119STO10518/mutual-defence-clause-what-the-requirement-to-help-other-member-states-means>

European Parliament, *Cyber: How big is the Threat?, at a glance*, 2019, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637980/EPRS_ATA\(2019\)637980_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/637980/EPRS_ATA(2019)637980_EN.pdf)

European Parliament, *Future of European Security and Defence Policy*, BRIEFING: What Think Tanks are Thinking, 17/01/2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646130/EPRS_BRI\(2020\)646130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646130/EPRS_BRI(2020)646130_EN.pdf)

European Parliament, *Greek-Turkish border: MEPs reject Turkey's pressure, demand common asylum rules*, News, Plenary session, 10/03/2020, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200305IPR74187/greek-turkish-border-meps-reject-turkey-s-pressure-demand-common-asylum-rules>

European Union-Turkey agreement, Research, Conflict and Health, 2018, <https://conflictandhealth.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s13031-018-0158-9>

Europol, *European Union: Terrorism Situation and Trend Report 2019*, file:///C:/Users/USER/Downloads/tesat_2019_final.pdf

Βιβλιογραφία (7)

Europol, *Pandemic Profiteering: How criminals exploit the COVID-19 crisis*, Report, March 2020, <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>

Eurostat, *Shedding light on energy in the EU: A guided tour of energy statistics, 2019 edition, 2. What energy is available in the EU?*, <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-2.html>

Eurostat, *Asylum Statistics*, Statistics Explained https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics

Felbermayr, G., Fuest, C., Gröschl, J. Stöhlker, D., *Economic Effects of Brexit on the European Economy*, EconPol POLICY REPORT, 04, 11/2017, https://www.ifo.de/DocDL/EconPol_Policy_Report_04_2017_Brexit.pdf

Fiott, D., Missiroli A., Tardy, T., *Permanent Structured Cooperation: What's in a name?*, European Union, Institute for Security Studies, Chaillot Papers, 11/2017, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_142_ONLINE.pdf

Fiott D., Parkes R., *Protecting Europe: The EU's response to hybrid threats*, Chaillot Paper 151, 04/2019, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_151.pdf

Fiott, D., *Yearbook of European Security*, 2019, European Union, Institute for Security Studies, <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/yes2019.pdf>

Fiott, D., *Digitalising Defence: Protecting Europe in the age of quantum computing and the cloud*, European Union, Institute for Security Studies, 03/2020

Frey, C., B., *Technology at Work: The Future of Innovation and Employment*, Joint Oxford Martin School/University of Oxford and Citi Bank report, 02/2015

Global Terrorism Database (Official Website), <https://www.start.umd.edu/gtd/>

Gray, P., C., R., Stern M., R., Biocca, M., *Communicating about Risks to Environment and Health in Europe*, Springer Science & Business Media B.V., 1998

Harigel, G., G., *Introduction to Chemical and Biological Weapons: Use in Warfare, Impact on Society and Environment*, 01/2001, <https://carnegieendowment.org/2001/01/18/introduction-to-chemical-and-biological-weapons-pub-630>

Hémono, R., Relyea, B., Scott, J., Khaddaj, S., Douka, A., Wringer, A., *"The needs have clearly evolved as time has gone on.": A qualitative study to explore stakeholders' perspectives on the health needs of Syrian refugees in Greece following the 2016*

Βιβλιογραφία (8)

Henschel, S., Chan, G., *Health risks of air pollution in Europe: HRAPIE project: New emerging risks to health from air pollution – results from the survey of experts*, 2013, https://ademloos.be/sites/default/files/gezondheid_docs/e96933.pdf

Hybrid CoE, The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, *Hybrid Threats: Countering Hybrid Threats*, <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats/>

Jamieson, A., Ripper, K., *Greece is 'Europe's shield' in migrant crisis, says EU chief von der Leyen on visit to Turkey border*, Alasdair Sandford, AP, 03/2020, <https://www.euronews.com/2020/03/03/greece-migrant-crisis-is-an-attack-by-turkey-on-the-eu-austria>

Joelle, J., & Limage, S., *Combating the Spread of Weapons of Mass Destruction: A Success Story for the U.S.-E.U. Partnership*, 03/2018, <https://warontherocks.com/2018/03/combating-spread-weapons-mass-destruction-success-story-u-s-e-u-partnership/>

Johan P. Mackenbach, J., P., McKee, M., *Successes and Failures of Health Policy in Europe: Four decades of divergent trends and converging challenges*, European Observatory on Health Systems and Policies Series, Open University Press, 2013

Koppa M., E., *The relationship between CSDP and NATO after Brexit and the EU Global Strategy*, FEPS Studies, 04/2019, https://www.feps-europe.eu/attachments/content/relationship_cspd_nato_after_brexit.pdf

Kreyenfeld, M., Andersson, G., Pailhé, A., *Economic uncertainty and family dynamics in Europe: Introduction*, Max-Planck-Institut für demografische Forschung, Germany, 01/2012

Krieb, H., *Can Europe Project Power?*, 15/02/2017, Egmont, Royal Institute for International Relations, <http://www.egmontinstitute.be/can-europe-project-power/>

McGrath, M., *Climate change: Last decade confirmed as warmest on record*, 01/2020, <https://www.bbc.com/news/science-environment-51111176>

Metais, R., *Ensuring Energy Security in Europe: The EU between a Market-based and a Geopolitical Approach*, College of Europe, 03/2013

NATO (Official Website), *Relations with the European Union*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm

Παρίσης, Ι., *Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στη μεταψυχροπολεμική εποχή*, εκδ. Κ. Τουρίκη, Αθήνα, 1997

Βιβλιογραφία (9)

Παρίσης, Ι., *Ευρωπαϊκή Άμυνα: λεξικό όρων και διαδικασιών για την Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδ. Επικοινωνίες Α.Ε., Αθήνα, 2003

Parkes, R., *The internal-external nexus: Re-bordering Europe*, Brief issue, 28, 2016, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_28_Borders.pdf

Pelsez, E., *Créer une force de frappe» pour les aider*, March 2020, Le Figaro

PESCO (Official Website), *Participating Member States*, <https://pesco.europa.eu/about/>

PESCO (Official Website) Member States Driven, *About PESCO*, τελευταία προβολή 06/06/2020, <https://pesco.europa.eu/>

Reep-van den Bergh, C., M., M., & Junger, M., *Victims of cybercrime in Europe: a review of victim surveys*, published: 04/04/2018, <https://link.springer.com/article/10.1186/s40163-018-0079-3#additional-information>

Renard, T., *Facing the Evolving Jihadi Threat in Europe*, Clingendael Spectator, 09/2017

Riddervold, M., *New threats – different response: EU and NATO and Somali piracy*, 23:4, DOI: 10.1080/09662839.2014.937337, 07/2014, <https://behorizon.org/new-threats-different-response-eu-and-nato-and-somali-piracy/>

Ripley, W., *North Korean official: Take hydrogen bomb threat 'literally'*, CNN Politics, 10/2017, <https://edition.cnn.com/2017/10/25/politics/north-korea-us-hydrogen-bomb-threat/index.html>

Rizzo, R., *Grading Mogherini's Five Years as EU Foreign Policy Chief*, World Politics Review, 23/05/2019, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/27882/grading-mogherini-s-five-years-as-eu-foreign-policy-chief>

Rohac, D., *Coronavirus could break the EU: The epidemic's economic shock could easily exceed that of the 2008 financial crisis*, POLITICO, 16/03/2020, <https://www.politico.eu/article/coronavirus-covid19-public-health-crisis-could-break-the-eu-european-union/>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Asia-Ocean Working Party (COASI)*, <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/asia-oceania-working-party/>

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας: Μια ασφαλής Ευρώπη σ' έναν καλύτερο κόσμο*, 12/2003, <https://www.consilium.europa.eu/media/30807/qc7809568elc.pdf>

Βιβλιογραφία (10)

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Council Conclusions on the Joint HR/Commission Communication on EU relations with Latin America and the Caribbean, "Joining forces for a common future"*, 13/05/2019, Βρυξέλλες, <https://www.consilium.europa.eu/media/39346/eu-lac.pdf>

Sample, I., *Did North Korea just test a hydrogen bomb?: Scepticism met North Korea's claims that last January's test involved an H-bomb. The latest one leaves less room for doubt*, The Guardian, 09/2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/03/did-north-korea-just-test-a-hydrogen-bomb>

Schroeder, W., A., (With a Foreword by Air Marshal Sir Harper, C., KBE), *NATO at Seventy: Filling NATO's Critical Defense-Capability Gaps*, Atlantic Council, Scowcroft Center for Strategy and Security, 04/2019, https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2019/04/NATO_at_Seventy-Filling_NATOs_Critical_Defense-Capability_Gaps.pdf

Schwarzer, D., *Weaponizing the Economy*, Berlin Policy Journal, 01/2020, <https://berlinpolicyjournal.com/weaponizing-the-economy/>

Τζωρτζή, Β., *Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας – Διδακτικές Σημειώσεις*, <https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/KOMO1148/ΚΕΠΠΑ-1.ppt>

Troszczynska-van Genderen, W., *Human rights challenges in EU civilian crisis management: the cases of EUPOL and EUJUST LEX*, Occasional paper, EUISS, 08/2010, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/OccasionalPaper84_0_ONLINE.pdf

Union for the Mediterranean, *The UfM: an action-driven organisation with a common ambition*, <https://ufmsecretariat.org/who-we-are/>

Vai, L., *How will I function when I grow up? The effectiveness of EU Foreign Policy Governance stuck in a teleological dilemma*, Centro Studi sul Federalismo, research paper, IAI-CSF, 07/2016, http://www.csfederalismo.it/images/attachments/GE-CSF-IAI/CSF-IAI_WP-GovEu_VAI_July2016.pdf

Vestlife (Official Website), *Ultralight modular bullet proof integral solution for dismounted soldier protection*, <http://vestlife-project.eu/>

World Health Organization, *Leading risk factors for health in Europe: fact sheet*, Regional Office for Europe, 2012, https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/185216/Leading-risk-factors-for-health-in-Europe-Fact-Sheet.pdf?ua=1

World Health Organization, *European health report 2018*, Chapters 1-5, <http://www.euro.who.int/en/data-and-evidence/european-health-report/european-health-report-2018/chapter-2>

Φτακλάκη, Ε., *Δημοσιονομική Διακυβέρνηση & Χρηματοδότηση των Εξωτερικών Σχέσεων της ΕΕ*, Σημειώσεις διάλεξης Έδρας Jean Monnet (τρία μέρη παρουσίασης), Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, 2018, Θεσσαλονίκη: <http://jeanmonnetchair.eubga.uom.gr/2018/11/30/%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BA%CE%B5%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%82/?lang=el>

Χάλαρης, Μ., *Αποτελούν τα όπλα μαζικής καταστροφής απειλή για την εσωτερική ασφάλεια της Ελλάδας και της ΕΕ;*, κύκλος ιδεών για την εθνική ανασυγκρότηση, 02/2016, <https://ekyklos.gr/sb/145-opla-mazikis-katastrofis.html>